

Одеський національний медичний університет
Факультет фармацевтичний
Кафедра Загальної фармації з курсом клінічної фармакології

Силабус навчальної дисципліни
«Клінічна фармація та фармацевтична опіка»

Обсяг	Кредитів (ECTS) – 9,0/ 270 годин
Семестр, рік навчання	Вивчення дисципліни здійснюється протягом 4 і 5 курсу, у 8 та 9 семестрі.
Дні, час, місце	Час і місце (номер лекційного залу, аудиторії, навчальної кімнати тощо) проведення навчальної дисципліни визначається відповідно до затвердженого розкладу занять.
Викладачі	Нікогосян Л.Р., завідувач кафедри, доктор медичних наук, професор Стречень С.Б., кандидат медичних наук, доцент Відавська Г.Г., кандидат медичних наук, доцент Трегуб Т.В., кандидат медичних наук, доцент Полуденко Г.О., асистент кафедри
Контактний телефон	(048) – 726-48-61
Е-mail	odmu_general.pharmacy@ukr.net
Робоче місце	Навчальні кімнати кафедри загальної фармації з курсом клінічної фармакології – вул.Базарна, 77
Консультації	За графіком кафедри

КОМУНІКАЦІЯ info.odmu.edu.ua/chair/general_pharmacy/Microsoft Teams
АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предметом вивчення дисципліни є методологія вибору найбільш ефективних і безпечних лікарських засобів конкретному хворому, їх комбінацій, враховуючи індивідуальні особливості організму, клінічної форми, важкості захворювання, наявності супутньої патології; методологія проведення, разом з лікарем, клінічних випробувань нових фармакологічних засобів.

Пререквізити і постреквізити курсу: Клінічна фармація та фармацевтична опіка як навчальна дисципліна: базується на вивченні студентами медичної біології, нормальної фізіології, патофізіології, мікробіології, біохімії, фармакогнозії і медичної ботаніки, фармакології, лабораторної та функціональної діагностики, першої лікарської допомоги, фармакотерапії з фармакокінетикою; закладає основи вивчення студентами фармацевтичної опіки, фармакоеконіміки, що передбачає інтеграцію викладання з клінічною фармацією та формування умінь застосовувати знання з клінічної фармакології в процесі подальшого навчання й у професійній діяльності; закладає основи формування уявлень про загальний план медикаментозної терапії основних захворювань, окремих їх проявів та побічної дії ліків.

Мета курсу – підготовка провізорів, які володіють достатнім обсягом теоретичних знань та практичних навичок для проведення разом з лікарем роботи щодо забезпечення максимально раціональної лікарської терапії у конкретного хворого; володіють методологією вибору найбільш ефективних та безпечних лікарських засобів, а також їх комбінацій, враховуючи індивідуальні особливості організму, клінічної форми, важкості захворювання та наявності супутньої патології для рекомендацій лікарям; володіють методологією проведення, разом з лікарем, клінічних випробувань лікарських препаратів.

Завдання дисципліни: підготовка спеціаліста з достатнім обсягом теоретичних знань і практичних навичок для проведення максимально раціональної медикаментозної терапії у конкретного хворого, оволодіння методологією індивідуального підбору ефективних та безпечних препаратів на підставі фармакокінетики, фармакодинаміки, можливих проявів побічної дії, особливостей перебігу захворювання, віку хворого, оптимальних лікарських форм, складання раціональних комбінацій ліків.

Очікувані результати: в підсумку вивчення дисципліни студенти повинні:

Знати: основні шляхи фармакологічної корекції захворювань, порушень функції органів та систем; номенклатуру та класифікації лікарських засобів; фармакологічну та фармакотерапевтичну характеристику основних груп лікарських засобів; показання та протипоказання до застосування лікарських засобів; прояви можливих побічних реакцій лікарських засобів, симптоми передозування сильнодіючими та отруйними лікарськими засобами, методи їх попередження та принципи лікування.

Вміти: виписувати та аналізувати рецепти на лікарські препарати у різних лікарських формах відповідно до сучасного законодавства України; визначати групову належність лікарських засобів згідно сучасних класифікацій; надавати фармакологічну та фармакотерапевтичну характеристику лікарським засобам, логічно пов'язувати механізм дії з фармакодинамікою, фармакодинаміку з показаннями, а побічні ефекти з протипоказаннями до їх застосування; розраховувати разову дозу лікарського засобу в залежності від віку, маси тіла або площі поверхні тіла пацієнта; визначати в залежності від особливостей фармакокінетики лікарських засобів кратність прийому лікарського засобу, його добову, курсову дози у пацієнтів різного віку відповідно до супутніх захворювань та застосування інших лікарських препаратів; обґрунтовувати адекватну лікарську форму відповідно до шляхів введення; прогнозувати наслідки взаємодії лікарських засобів при їх комбінованому введенні, лікарських засобів та компонентів їжі, лікарських засобів та алкоголю; оцінювати співвідношення користь/ризик при застосування лікарських засобів; визначати прояви можливих побічних реакцій лікарських засобів, симптоми передозування сильнодіючими та отруйними лікарськими засобами, методи їх попередження та принципи лікування; проводити аналіз фармакологічної інформації у сучасних довідниках, наукових та фахових періодичних виданнях.

ОПИС КУРСУ

Форми і методи навчання: курс клінічної фармації та фармацевтичної опіки передбачає і викладається у формі лекцій (30 годин), практичних занять (120 годин) та самостійної роботи студентів (120 годин).

Зміст навчальної дисципліни:

Тема 1. Вступ в клінічну фармацію. Предмет, задачі, основні принципи клінічної фармації.

Тема 2. Основні методи клінічного обстеження хворих. Види медичної документації. Лікарський анамнез.

Тема 3. Клінічна фармакологія: основні принципи та положення дисципліни. Основи клінічної біофармації. Побічна дія ЛЗ. Система фармагляду в Україні за безпекою застосування ЛЗ.

Тема 4. Клініко-фармацевтичні принципи вибору бронхолітичних ЛЗ.

Тема 5. Клініко-фармацевтичні особливості вибору протимікробних ЛЗ в пульмонології.

Тема 6. Клініко-фармацевтичні принципи вибору муколітичних, антигістамінних, протикашльових ЛЗ.

Тема 7. Клініко-фармацевтичні принципи вибору антигіпертензивних ЛЗ.

Тема 8. Клініко-фармацевтичні принципи вибору гіпертензивних ЛЗ. Принципи лікування гіпертензивних кризів та гострих гіпотензивних станів.

Тема 9. Клініко-фармацевтичні підходи до вибору антиангінальних та антиішемічних ЛЗ.

Тема 10. Клініко-фармацевтичні принципи вибору антикоагулянтів, антиагрегантів, тромболітиків. Клініко-фармацевтичні підходи вибору гіполіпідемічних ЛЗ.

Тема 11. Принципи лікування приступу стенокардії, гострого інфаркту міокарду.

Теми 12. Учбово-дослідницька робота студентів: курація хворих, робота з медичною документацією, розгляд та обговорення лікарських призначень, клініко-фармацевтичний розбір.

Тема 13. Клініко-фармацевтичні принципи вибору серцевих глікозидів та інших позитивних кардіотонічних засобів.

Тема 14. Клініко-фармацевтичні принципи вибору сечогінних ЛЗ.

Тема 15. Клініко-фармацевтичні принципи вибору антиаритмічних ЛЗ.

Тема 16. Принципи лікування серцевої астми, набряку легень. Принципи лікування ургентних порушень серцевого ритму.

Тема 17. Клініко-фармацевтичні принципи вибору нестероїдних протизапальних ЛЗ.

Тема 18. Клініко-фармацевтичні принципи вибору стероїдних протизапальних ЛЗ (глюкокортикостероїдів).

Тема 19. Побічні ефекти протизапальних ЛЗ: їх профілактика і лікування.

Тема 20. Захист учбово-дослідницької роботи студентів.

Тема 21. Клініко-фармацевтичні принципи вибору вітамінів, препаратів метаболічного типу дії.

Тема 22. Клініко-фармацевтичні принципи вибору протианемічних ЛЗ. Клініко-фармацевтичні принципи вибору гемостатиків.

Тема 23. Клініко-фармацевтичні принципи вибору протимікробних ЛЗ в урологічній практиці.

Тема 24. Клініко-фармацевтичні принципи вибору ЛЗ для лікування сечокам'яної хвороби. Клініко-фармацевтичні принципи вибору ЛЗ для лікування доброякісної гіперплазії передміхурової залози.

Тема 25. Клініко-фармацевтичні принципи вибору антисекреторних ЛЗ. Клініко-фармацевтичні принципи вибору антацидів.

Тема 26. Клініко-фармацевтичні принципи вибору гепатопротекторів. Клініко-фармацевтичні принципи вибору холеретиків, холекінетиків.

Тема 27. Клініко-фармацевтичні принципи вибору ЛЗ, які призначаються при гіпоацидних станах та кишковому дисбактеріозі. Клініко-фармацевтичні принципи вибору ферментних і антиферментних ЛЗ.

Тема 28. Клініко-фармацевтичні принципи вибору препаратів інсуліну. Клініко-фармацевтичні принципи вибору пероральних цукрознижувачів ЛЗ.

Тема 29. Фармакотерапія діабетичних ком.

Тема 30. Клініко-фармацевтичні принципи вибору ЛЗ, які застосовуються для лікування захворювань щитовидної залози.

Тема 31. Клініко-фармацевтичні принципи вибору протиалергічних ЛЗ.

Тема 32. Клініко-фармацевтичні принципи вибору імуноотропних ЛЗ.

Тема 33. Клініко-фармацевтичні принципи вибору ЛЗ, які пригнічують функції ЦНС.

Тема 34. Клініко-фармацевтичні принципи вибору ЛЗ, які стимулюють функції ЦНС.

Тема 35. Загальні принципи антибактеріальної терапії. Спектри протимікробної активності ЛЗ. Класифікація антибактеріальних ЛЗ.

Тема 36. Можливі ускладнення антибактеріальної терапії, їх профілактика та лікування.

Тема 37. Клініко-фармацевтичні принципи вибору антибіотиків.

Тема 38. Клініко-фармацевтичні принципи вибору сульфаніламідів. Ускладнення сульфаніламідної терапії, їх профілактика та лікування.

Тема 39. Клініко-фармацевтичні принципи вибору оксикінолонів, фторхінолонів.

Тема 40. Клініко-фармацевтичні принципи вибору нітрофуранів, нітроїмідазолів.

Тема 41. Клініко-фармацевтичні принципи вибору протівірусних та протигрибкових ЛЗ.

Тема 42. Принципи вибору ЛЗ в анестезіології та реаніматології.

Тема 43. Загальні принципи лікування отруєнь ЛЗ. Антидотна терапія.

Тема 44. Фармацевтична опіка: загальні принципи та положення. Фармацевтична опіка хворих з патологією органів серцево-судинної системи.

Тема 45. Фармацевтична опіка хворих з патологією органів дихання.

Тема 46. Фармацевтична опіка хворих з патологією органів шлунково-кишкового тракту.

Тема 47. Фармацевтична опіка хворих з патологією органів сечовиділення. Фармацевтична опіка хворих з поверхневими травмами.

Тема 48. Підсумковий тестовий контроль.

Перелік рекомендованої літератури:

1. Клінічна фармакологія / За ред. проф. М.І.Яблучанського, проф. В.М.Савченко. Харків, 2011. 406 с.
2. Клінічна фармація (фармацевтична опіка): підручник для студ. вищ. мед. (фармац.) навч. закл. / І.А.Зупанець, В.П.Черних, Т.С.Сахарова та ін. Х.: НФАУ: Золоті сторінки, 2011. 704 с.
3. Клінічна фармація: підручник для студентів фармацевтичних факультетів / За ред. В.П.Черних, І.А.Зупанця, І.Г.Купновицької. Івано-Франківськ, 2013. 1612 с.
4. Клиническая фармакология: учебник для вузов / Под ред. В.Г.Кукеса, Д.А.Сычева. 6-е изд., перераб. и доп. М.: ГЭОТАР-Медиа, 2017. 1024 с.
5. Клиническая фармация (фармацевтическая опека): учебник для студ. высш. мед. (фармац.) учеб. заведений / И.А.Зупанец, В.П.Черных, Т.С.Сахарова и др.; под ред. В.П.Черных, И.А.Зупанца. Харьков: Золотые страницы, 2012. 776 с.
6. Кресюн В.Й., Годован В.В., Стречень С.Б. Клініко-фармакологічний глосарій: навч. посібник. Одеса: ОНМедУ, 2015. 328 с.
7. Протоколи провізора (фармацевта) / За ред. В.П.Черних, І.А.Зупанця, О.М.Ліщишиної. Харків: Золоті сторінки, 2013. 192 с.
8. Фармакоєкономіка: Навчальний посібник для студентів вузів / За ред. Л.В.Яковлевої. Вінниця: Нова книга, 2009. 208 с.
9. Штанько В.А., Стречень С.Б., Відавська Г.Г., Трегуб Т.В., Базалєєва І.В., Полуденко Г.О. Навчально-методичний посібник до практичних занять з клінічної фармації для студентів 4 і 5 курсів фармацевтичного факультету (денної форми навчання): в 2-частинах. Частина 1. 774 с., Частина 2. 932 с. Одеса, 2019. Електронна версія.

Інтернет-ресурси:

1. Державний Експертний Центр МОЗ України
<http://www.dec.gov.ua/index.php/ua/>
2. Міжрегіональне товариство спеціалістів доказової медицини:
<http://www.osdm.org/index.php>
3. Вісник доказової медицини: <http://www.evidence-update.ru>
4. Європейське товариство клінічних фармакологів і фармакотерапевтів: <http://www.eacpt.org>
5. Ресурс по взаємодії лікарських засобів:
<http://medicine.iupui.edu/flockart/>

ОЦІНЮВАННЯ

Загальна система оцінювання	Участь в роботі впродовж циклу за 200-бальною шкалою

Шкали оцінювання	Традиційна 4-бальна шкала, багатобальна (200-бальна) шкала, рейтингова шкала ECTS	
Умови допуску до підсумкового контролю	До підсумкового контролю допускаються студенти, які відвідали усі передбачені навчальною програмою аудиторні заняття, виконали усі види робіт, які передбачені програмою та одержали оцінки, достатні для конвертації у мінімальну кількість балів (не менше ніж 120 балів за поточну успішність).	
Іспит	Полягає в оцінці засвоєння студентом навчального матеріалу виключно на підставі результатів виконання ним певних видів робіт на практичних заняттях та під час самостійної роботи, проводиться згідно розкладу навчальної частини університету під час зимової сесії на 5 курсі навчання. Іспит оцінюється за 4-бальною (традиційною) шкалою. Середній бал за дисципліну (традиційна оцінка) розраховується як середнє арифметичне поточної успішності та оцінки за іспит.	<i>Максимальна кількість балів – 200. Мінімальна кількість балів – 120.</i>

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ передбачає підготовку до практичних занять, тестового контролю та іспиту, написання навчально-дослідницької та курсової робіт, контролюється під час перевірки поточних знань студентів і проведення іспиту.

ПОЛІТИКА КУРСУ «КЛІНІЧНА ФАРМАЦІЯ ТА ФАРМАЦЕВТИЧНА ОПІКА» передбачає обов'язкове відвідування практичних занять, активну участь кожного студента на практичному занятті в обговоренні проблемних питань теми, під час опитування, вирішенні тестових і ситуаційних задач. Діяльність здобувачів вищої освіти на фармацевтичному факультеті здійснюється відповідно до Положення про академічну доброчесність, Статуту і положень Одеського національного медичного університету.

Для успішного засвоєння навчального курсу «Клінічна фармація та фармацевтична опіка» здобувач вищої освіти із спеціальності «Фармація. Промислова фармація» зобов'язаний:

- брати активну участь в навчальному процесі, належно вивчати навчальний матеріал за кожною темою;
- не пропускати практичні заняття без поважної причини, а у разі хвороби надати довідку;

- не запізнюватись на практичні заняття;
- своєчасно відпрацьовувати пропущені заняття;
- відключати мобільний телефон під час практичних занять та іспиту;
- брати участь у контрольних заходах (поточний та підсумковий контроль), у ході яких підказки та списування неприпустимі.

Будь-яке копіювання або відтворення результатів чужої праці, якщо тільки робота не має групового формату, використання завантажених з Інтернету матеріалів, кваліфікується як порушення норм і правил академічної доброчесності та передбачає притягнення винного до відповідальності за чинними нормативними документами.

Результатом невиконання та/або недотримання політики навчального курсу може бути оцінка «незадовільно».